

**Πρόγραμμα Επιστημονικής Εκδήλωσης | Ημέρα της Ευρώπης
«Ενεργειακή Μετάβαση - Κλιματική Αλλαγή: Σωτηρία ή Ολοκαύτωμα του
πλανήτη»**

**Ένα συνέδριο από τους φοιτητές για τους φοιτητές
Τρίτη 9 Μαΐου 2023 | Αμφιθέατρο Αντωνιάδου ΟΠΑ**

Παρέμβαση: Η προτεινόμενη μεταρρύθμιση του άρθρου 26 της Συνθήκης για τον Χάρτη της Ενέργειας από τις φοιτήτριες Α. Κορίλη, Μ. Κανακάρη και Μ. Μπακέλλα του ΠΜΣ «Οικονομικά και Δίκαιο στις Ενεργειακές Αγορές»

Η παρούσα παρέμβαση συνιστά μελέτη της προτεινόμενης μεταρρύθμισης της Συνθήκης για τον Χάρτη της Ενέργειας και ειδικότερα την μεταρρύθμιση στις διαδικασίες επενδυτικής διαιτησίας σύμφωνα με το άρθρο 26 της Συνθήκης για τον Χάρτη της Ενέργειας.

Με σκοπό την πληρέστερη προσέγγιση του ζητήματος, η μελέτη που ακολουθεί εκκινεί την προβληματισμό της στο πρώτο μέρος παραθέτοντας την αρχιτεκτονική της Συνθήκης για τον Χάρτη της Ενέργειας (στο εξής ΣυνθΧΕ) και ειδικότερα τους ειδικούς τρόπους επίλυσης των Διεθνών Ενεργειακών Επενδυτικών Διάφορων. Η ΣυνθΧΕ δίνει τη δυνατότητα επίλυσης των διαφορών μεταξύ του επενδυτή και του κράτους υποδοχής της επένδυσης, χωρίς να απαιτείται η συνδρομή του κράτους προέλευσης του επενδυτή, με την εφαρμογή του άρθρου 26, εφόσον η παραβίαση αφορά τις διατάξεις, που αφορούν την προώθηση και την προστασία των επενδύσεων εκ μέρους του τελευταίου, όπως αυτές περιέχονται στο μέρος ΙΙΙ της Συνθήκης. Στο ίδιο μέρος ακολουθεί σύντομη ανάλυση της απόφασης του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ετυμηγορίας του επί της ρήτρας διαιτησίας στις Διμερείς Επενδυτικές Συμφωνίες στην υπόθεση Achmea που αποτέλεσε το νομολογιακό ερέθισμα για την προτεινόμενη τροποποίηση αλλά και μεταγενέστερη νομολογία που επιβεβαιώνει την κρίση του ΔΕΕ επί της Achmea.

Η ετυμηγορία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης επί της υπόθεσης Achmea παρουσιάζει ένα ευρύ φάσμα συνεπειών τόσο εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά κυρίως σε σχέση με το κύρος και την εφαρμογή του Χάρτη της Ενέργειας και την παγκόσμια διαιτησία τα οποία η παρούσα αποτυπώνει στο δεύτερο μέρος. Παρουσιάζεται λοιπόν, η πρόταση κειμένου της ΕΕ για τον εκσυγχρονισμό της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας που έλαβε χώρα τον Μάιο του 2020 και οι προτάσεις του Συμβουλίου και Επιτροπής σχετικά με τη θέση που πρέπει να ληφθεί εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την επερχόμενη 33η συνεδρίαση της διάσκεψης του Χάρτη Ενέργειας. Προκειμένου να γίνει αντιληπτή η πρόταση της Ένωσης στη διάσκεψη του Χάρτη Ενέργειας σημαντικό είναι να αναλύσουμε τις διαπραγματεύσεις που έχουν λάβει χώρα, για τον εκσυγχρονισμό της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας και οι οποίες οδήγησαν στην «κατ' αρχήν συμφωνία» (“Agreement in Principle”) τον περασμένο Ιούνιο. Τέλος, στο πέμπτο κεφάλαιο της παρούσας μελέτης αποτυπώνεται η τελική έκβαση των διαπραγματεύσεων για τον εκσυγχρονισμό της Συνθήκης του Χάρτη της Ενέργειας.

Τρόποι επίλυσης των Διεθνών Ενεργειακών Επενδυτικών Διάφορων με βάση τη Συνθήκη για τον Χάρτη της Ενέργειας (Energy Charter Treaty - ECT)

Η Συνθήκη για τον Χάρτη της Ενέργειας αποτελεί μία μεικτή διεθνή εμπορική και επενδυτική συμφωνία, η οποία στοχεύει στη δημιουργία ενός νομικού καθεστώτος για την προστασία των ξένων επενδυτών και την προώθηση της μακροχρόνιας συνεργασίας στον τομέα των επενδύσεων, θεσπίζοντας ένα πολυμερές πλαίσιο συνεργασίας στον τομέα της ενέργειας. Η μοναδική αυτή Συνθήκη με αποκλειστικό αντικείμενο τον τομέα της ενέργειας εισάγει ένα πλέγμα υποχρεώσεων των συμβαλλομένων μερών, καταλαμβάνοντας μάλιστα όλο το φάσμα της ενεργειακής δραστηριότητας, όπως τις ενεργειακές επενδύσεις, το εμπόριο ενεργειακών προϊόντων, τη διαμετακόμιση, τον ανταγωνισμό στις ενεργειακές αγορές αλλά και την ενεργειακή αποδοτικότητα και την προστασία του περιβάλλοντος. Συμβαλλόμενα μέρη είναι η ίδια η Ένωση και τρίτες χώρες.

Τα άρθρα 26 έως 28 της ΣυνθΧΕ παραθέτουν τους τρόπους επίλυσης των ενεργειακών επενδυτικών διαφορών στις περιπτώσεις όπου τα κράτη υποδοχής της επένδυσης αποκλίνουν από τις εκ της Συνθήκης υποχρεώσεις τους. Ειδικότερα, η ΣυνθΧΕ προβλέπει μηχανισμούς επίλυσης διαφορών, όπως η διαιτησία μεταξύ ξένου επενδυτή και κράτους υποδοχής της επένδυσης, η διαιτησία μεταξύ των κρατών για διαφορές οι οποίες δεν είναι εμπορικές, καθώς και ο μηχανισμός επίλυσης διακρατικών εμπορικών διαφορών, που προβλέπεται στο άρθρο 29

της εν λόγω Συνθήκης. Στο χώρο των επενδύσεων κυριαρχεί η διαιτησία μεταξύ ενός επενδυτή και του κράτους υποδοχής μιας επένδυσης, η οποία προβλέπεται στο επίμαχο άρθρο 26 της ΣυνθΧΕ, το οποίο αναλύεται σύντομα κατωτέρω.

Σύμφωνα με το άρθρο 26, παρέχεται στους επενδυτές η δυνατότητα επίλυσης διαφορών με το κράτος υποδοχής της επένδυσης, χωρίς να απαιτείται η συνδρομή του κράτους προέλευσης του επενδυτή εφόσον η διαφορά μεταξύ αλλοδαπού επενδυτή και κράτους υποδοχής ανακύπτει από επένδυση που έγινε στο έδαφος του συμβαλλομένου κράτους υποδοχής και αφορά την παραβίαση των διατάξεων, που αφορούν την προώθηση και την προστασία των επενδύσεων εκ μέρους του τελευταίου.

Η επελθούσα επενδυτική διαφορά μπορεί να επιλυθεί με διαφορετικούς τρόπους. Προυπόθεση προσφυγής στα αρμόδια δικαιοδοτικά όργανα (παρ. 2) αποτελεί η προηγούμενη προσπάθεια του επενδυτή να επιλύσει την διαφορά του φιλικά. Μετά την παρέλευση τριών μηνών από την υποβολή της πρότασης του για φιλικό διακανονισμό, ο επενδυτής (α) δύναται να προσφύγει στα τακτικά (διοικητικά ή πολιτικά) δικαστήρια του διαφωνούντος συμβαλλομένου μέρους. (β) δύναται να επιλέξει την επίλυση της διαφοράς σύμφωνα με την εκ των προτέρων συμφωνηθείσα διαδικασία επίλυσης διαφορών¹ και (γ) έχει τη δυνατότητα να παραπέμψει τη διαφορά σε διεθνή διαιτησία, που στην πράξη αποτελεί και τη συνηθέστερη επιλογή εκ μέρους των επενδυτών. Στην πράξη ο επενδυτής συνήθως επιλέγει να στραφεί έναντι του αντιδίκου κράτους υποδοχής ενώπιον ενός διαιτητικού οργάνου, καθώς έτσι δημιουργείται μεγαλύτερη ασφάλεια δικαίου ενώ αυτόχρονα, η επιλογή του θεσμού της διαιτησίας παρέχει ταχεία επίλυση της διαφοράς, αμεροληψία και αξιοπιστία.

Στην περίπτωση λοιπόν που ο επενδυτής επιλέξει την προσφυγή σε διεθνή διαιτησία έχει στη διάθεση του τη δυνατότητα (α) να προσφύγει στο Διεθνές Κέντρο Επίλυσης Διαιτητικών Διαφορών (ICSID) και περιέχει 75 άρθρα, τα οποία προβλέπουν τη δυνατότητα επίλυσης των διαφορών που απορρέουν από επενδύσεις είτε με τη μέθοδο της διαμεσολάβησης και του φιλικού διακανονισμού, είτε με τη μέθοδο της διαιτησίας, (β) να επιλέξει την προσφυγή στους Πρόσθετους Κανόνες Διευκόλυνσης του ICSID, (γ) να προσφύγει σε εναν μεμονωμένο διαιτητή ή ad hoc διαιτητικό δικαστήριο, το οποίο συνίσταται υπό τους κανόνες διαιτησίας της

¹ Πρόκειται συνήθως για μία διμερή συνθήκη που έχει συναφθεί μεταξύ του κράτους υποδοχής της επένδυσης και του κράτους προέλευσης του επενδυτή.

UNCITRAL και (δ) να ασκήσει προσφυγή στο Ινστιτούτο Διαιτησίας του Εμπορικού Επιμελητηρίου της Στοκχόλμης.

Αξίζει να σημειωθεί ότι προκειμένου το μέρος και πιο συγκεκριμένα ο επενδυτής να προσφύγει στη διαιτησία, δεν απαιτείται προηγουμένως να έχει εξαντλήσει τα εσωτερικά ένδικα μέσα, αλλά μόνο να έχει τη συναίνεση των συμβαλλομένων μερών της στην υποβολή των εκάστοτε διαφορών τους σε διεθνή διαιτησία ή συνδιαλλαγή. Η απόφαση που εκδίδεται **είναι τελεσίδικη**, ήτοι δεν είναι δυνατόν να προσβληθεί ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων των κρατών δεσμεύει τόσο τον επενδυτή όσο και το κράτος υποδοχής της επένδυσης.

Το νομολογιακό έναυσμα για την μεταρρύθμιση του άρθρου 26 του Χάρτη της Ενέργειας - Η απόφαση Achmea του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η υπόθεση Achmea κατά Σλοβακίας²

Η απόφαση της υπόθεσης Achmea, αναφορικά με το ασυμβίβαστο του μηχανισμού επίλυσης διαφορών μεταξύ επενδυτή και κράτους υποδοχής (ISDS) σε διμερείς επενδυτικές συμφωνίες εντός της ΕΕ, έθεσε για πρώτη φορά σε αμφισβήτηση την συμβατότητα των ενδοευρωπαϊκών ISDS με το πλαίσιο της πολυμερούς ECT. Στην εν λόγω υπόθεση εξετάζεται η επενδυτική διμερή συμφωνία που υπογράφηκε μεταξύ της Ολλανδίας και της Σλοβακίας. Το 2004, η Σλοβακία προχώρησε σε άνοιγμα της αγοράς ασφάλισης υγείας σε ιδιώτες επενδυτές με αποτέλεσμα, η Achmea, επιχείρηση που ανήκε σε ολλανδικό ασφαλιστικό όμιλο, να ιδρύσει στη Σλοβακία μια θυγατρική εταιρεία. Δύο χρόνια αργότερα η χώρα αναθέωρησε την πολιτική της ως προς την απελευθέρωση της αγοράς ιδιωτικής ασφάλισης υγείας απαγορεύοντας τη διανομή κερδών προερχόμενων από δραστηριότητες ιδιωτικής ασφάλισης υγείας.

Στο πλαίσιο της εν λόγω διμερούς επενδυτικής συμφωνίας (ΔΕΣ), συμφωνήθηκε οι διαφορές που ανακύπτουν να υπάγονται στη δικαιοδοσία διαιτητικού δικαστηρίου, η απόφαση του οποίου είναι δεσμευτική για τα μέρη (ρήτρα άρθρου 8), ενώ η ρήτρα αυτή εξαιρούνται από τον μηχανισμό δικαστικού ελέγχου του δικαίου της Ένωσης διαφορές που ενδέχεται να αφορούν την εφαρμογή ή την ερμηνεία του δικαίου αυτού. Μετά την προσφυγή σε διαιτησία στο Μάιν της Γερμανίας η υπόθεση έφτασε ενώπιον των γερμανικών δικαστηρίων για την ακύρωση της αποφάσεως του διαιτητικού δικαστηρίου. Το αρμόδιο γερμανικό δικαστήριο για την εκδίκαση

²<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=199968&pageIndex=0&doclang=el&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=1192310>

υπέβαλε προδικαστικά ερωτήματα ενώπιον του ΔΕΕ σχετικά αν αντίκειται στα άρθρα 344, 267 και 18§ 1 ΣΛΕΕ η εφαρμογή ρύθμισης ευρισκόμενης σε ενδοενωσιακή ΔΕΣ (intra-EU BITs), κατά την οποία ο επενδυτής ενός συμβαλλόμενου κράτους μπορεί να εκκινήσει διαιτητική διαδικασία κατά του έτερου συμβαλλόμενου κράτους στην περίπτωση που η επενδυτική συμφωνία είναι προγενέστερη της προσχώρησής του στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Με την απόφασή του αυτή, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, η ρήτρα διαιτησίας που ισχύει δυνάμει της ΔΕΣ, θίγει την αυτονομία του δικαίου της Ένωσης και, ως εκ τούτου, δεν είναι συμβατή με το δίκαιο αυτό καθώς τα συμβαλλόμενα κράτη επέλεξαν προέβλεψαν έναν μηχανισμό επιλύσεως διαφορών, ο οποίος δεν διασφαλίζει ότι οι προαναφερθείσες διαφορές θα επιλύονται από δικαστήριο ενταγμένο στο δικαιοδοτικό σύστημα της Ένωσης ιδίως καθώς η απόφαση του διαιτητικού δικαστηρίου δεν υπόκειται σε ένδικα μέσα και δεν ελέγχεται μεταγενεστέρως από δικαστήρια ενταγμένα στο δικαιοδοτικό σύστημα της Ένωσης. Περαιτέρω, το Δικαστήριο επισημαίνει ένα πολύ σημαντικό στοιχείο στην υπόθεση, ότι η δικαιοδοσία του εν λόγω διαιτητικού δικαστηρίου έχει εξαιρετικό χαρακτήρα σε σχέση με αυτήν των σλοβακικών και ολλανδικών δηλ. εθνικών δικαστηρίων και δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως δικαστήριο «κράτους μέλους», κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ, στερούμενο έτσι την δυνατότητα να υποβάλει στο Δικαστήριο αίτηση προδικαστικής αποφάσεως

Η υπόθεση της Δημοκρατίας της Μολδαβίας κατά της Komstroy LLC³

Το σημείο εκκίνησης της απόφασης Komstroy του ΔΕΕ ήταν μια διαμάχη μεταξύ ενός επενδυτή από ένα κράτος εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης και κράτους το οποίο επίσης ήταν εκτός ΕΕ – μια διαιτησία της UNCITRAL μεταξύ της ουκρανικής εταιρείας Komstroy (πρώην Energoalians) και της Δημοκρατίας της Μολδαβίας βάσει του Χάρτη της Ενέργειας. Το διαιτητικό δικαστήριο αποφάσισε υπέρ της επενδύτριας εταιρείας Komstroy το 2013 με τη Μολδαβία να ζητάει μεταγενεστέρως την ακύρωση της απόφασης ενώπιον των γαλλικών δικαστηρίων, επικαλούμενη την ένσταση δημόσιας τάξης του γαλλικού Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Στην συνέχεια, το 2018, το Γαλλικό Ακυρωτικό Δικαστήριο κατά την εξέταση της υπόθεσης έστειλε προδικαστικά ερωτήματα στο ΔΕΕ για την έκδοση προδικαστικής απόφασης

³<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=9ea7d0f130dee59d34ffff3b4802b031fff9ab4d4d29.e34KaxiLc3eQc40LaxqMbN4Pb30Re0?text=&docid=199968&pageIndex=0&doclang=el&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=395604>

βάσει του άρθρου 267 ΣΛΕΕ και για την ερμηνεία του όρου επένδυση στα άρθρα 1 και 26 του Χάρτη της Ενέργειας.

Στην εν λόγω διαφορά, το ΔΕΕ έκρινε ρητώς ότι η ρήτρα επίλυσης διαφορών του άρθρου 26 του Χάρτη της Ενέργειας, η δομή και οι προβλέψεις του οποίου εκτενώς αναλύθηκαν στο πρώτο κεφάλαιο, δεν ήταν συμβατή με το δίκαιο της Ένωσης. Η επιχειρηματολογία είναι σε μεγάλο βαθμό ανάλογη με την απόφαση *Achmea* ενώ μάλιστα αναφέρεται σε αυτήν πολλές φορές, επιβεβαιώνοντας την κρίση του Δικαστηρίου. Για το ΔΕΕ, ήταν για άλλη μια φορά καθοριστικό ότι η αυτονομία της έννομης τάξης της Ένωσης, διασφαλίζεται ιδίως με την προδικαστική διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 267 ΣΛΕΕ, η οποία εγγυάται τη συνοχή και την ομοιομορφία της ερμηνείας του δικαίου της Ένωσης. Δεδομένου ότι ο Χάρτης της Ενέργειας, ως πράξη του δικαίου της Ένωσης, μπορεί να ερμηνευτεί από διαιτητικά δικαστήρια, τα οποία δεν είναι «δικαστήρια κράτους μέλους» κατά την έννοια του άρθρου 267 ΣΛΕΕ που δικαιούνται να ζητήσουν προδικαστική απόφαση για την ορθή ερμηνεία και εφαρμογή των διατάξεων του ενωσιακού δικαίου, η ρήτρα διαιτησίας του άρθρου 26 του ECT αποσύρει τέτοιες διαφορές από το δικαιοδοτικό σύστημα της Ένωσης. Κατά συνέπεια, το Δικαστήριο καταλήγει ότι ο Χάρτης της Ενέργειας και ιδίως η ρήτρα του άρθρου 26 παραβιάζει την αυτονομία του δικαίου της Ένωσης και, κατά συνέπεια, είναι ασυμβίβαστο με το δίκαιο αυτής. Συνεπώς, με τον Χάρτη της Ενέργειας να παραβιάζει την αυτονομία του δικαίου της Ένωσης και, κατά συνέπεια, να θεωρείται ασυμβίβαστο με τις Συνθήκες της Ένωσης.

Η απόφαση του ΔΕΕ ακολουθεί σε μεγάλο βαθμό το σκεπτικό *Achmea BV κατά Σλοβακικής Δημοκρατίας*. Στην απόφασή του στο *Komstroy* όμως έδωσε μια ξεκάθαρη ετυμηγορία υπογραμμίζοντας ότι το άρθρο 26 παράγραφος 2 στοιχείο (γ) πρέπει να ερμηνευθεί ως μη ισχύον για διαφορές μεταξύ κράτους μέλους και επενδυτή άλλου κράτος μέλος σχετικά με επένδυση που πραγματοποίησε το τελευταίο στο πρώτο κράτος μέλος. Στην πραγματικότητα το Δικαστήριο έκρινε ότι μια διαδικαστική ή σχετική «ρήτρα αποσύνδεσης» – διάταξη της συνθήκης που έχει ως αποτέλεσμα ότι οι σχέσεις μεταξύ των κρατών-μελών πρέπει να διέπονται από το δίκαιο της ΕΕ και όχι από τη συνθήκη – θα πρέπει να ενσωματωθεί στο ECT, αφαιρώντας την πιθανότητα ISDS σε περιπτώσεις ECT εντός της ΕΕ.

Καθίσταται σαφές ότι μετά την έκδοση των αποφάσεων Achmea και Komstroy δημιουργήθηκε αμφιβολία των κρατών μελών και ανασφάλεια επενδυτών σχετικά με την ερμηνεία και εφαρμογή του Άρθρου 26 ΣυνθΧΕ στις επενδυτικές διαφορές. Όπως αναλύεται κατωτέρω, προκειμένου να αρθεί κάθε σχετική αμφιβολία των κρατών μελών, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ρητά με τη Γνωμοδότησή του τη νομολογία Komstroy και ρητώς επανέλαβε ότι η τήρηση της αρχής της αυτοτέλειας του δικαίου της Ένωσης επιβάλλει τη μη εφαρμογή του άρθρου 26 παρ. 2 στοιχείο γ της ΣυνθΧΕ σε ενδοενοσιακές διαδικασίες⁴. Ωστόσο, δεν «ήταν ακόμη έτοιμο» να υποστηρίξει ρητώς ότι το άρθρο 26 έπρεπε να τροποποιηθεί.

Οι Διαπραγματεύσεις για τον εκσυγχρονισμό της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας

Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, η ΣυνθΧΕ είναι μια πολυμερής εμπορική συμφωνία που υπογράφηκε από την ΕΕ τον Δεκέμβριο του 1994 και δεσμεύει νομικά την ΕΕ από τον Απρίλιο του 1998 μέχρι τούδε. Στην ΣυνθΧΕ έχουν προσχωρήσει ως συμβαλλόμενα μέρη πενήντα δύο χώρες, συμπεριλαμβανομένης της ΕΕ, καθώς και της ΕΥΡΑΤΟΜ και όλων των κρατών μελών της, τα οποία αντιπροσωπεύουν εν τοις πράγμασι περίπου το ήμισυ της σύνθεσης της Διάσκεψης του Χάρτη Ενέργειας με αντίστοιχο δικαίωμα ψήφου. Η διάσκεψη του Χάρτη Ενέργειας είναι το όργανο διοίκησης και λήψης αποφάσεων για θέματα που άπτονται του Χάρτη Ενέργειας και συστάθηκε από τη ΣυνθΧΕ. Όλα τα κράτη ή οι οργανισμοί περιφερειακής οικονομικής ολοκλήρωσης (όπως η ΕΕ και η ΕΥΡΑΤΟΜ) που έχουν υπογράψει τη ΣυνθΧΕ αποτελούν και μέλη της διάσκεψης, η οποία συνέρχεται σε τακτική βάση για να συζητήσει θέματα που αφορούν την ενεργειακή συνεργασία μεταξύ των υπογραφόντων τη ΣυνθΧΕ, να επανεξετάσει την εφαρμογή των διατάξεων της ΣυνθΧΕ και του πρωτοκόλλου για την ενεργειακή απόδοση και τα σχετικά περιβαλλοντικά ζητήματα. Ειδικότερα, η διάσκεψη του Χάρτη Ενέργειας εγκρίνει κείμενα τροποποιήσεων της ΣυνθΧΕ, καθώς και μεταβολές στο κείμενο των παραρτημάτων της ΣυνθΧΕ. Κατά την ψηφοφορία επί προτεινόμενων τροποποιήσεων στο κείμενο της ΣυνθΧΕ, η διάσκεψη του Χάρτη Ενέργειας λαμβάνει απόφαση για την έγκριση των τροποποιήσεων με ομοφωνία των παρόντων και ψηφισάντων συμβαλλόμενων μερών. Η ΕΕ και η ΕΥΡΑΤΟΜ διαθέτουν αριθμό ψήφων ίσο με τον αριθμό των κρατών μελών τους τα οποία είναι συμβαλλόμενα μέρη της ΣυνθΧΕ, υπό την προϋπόθεση ότι η ΕΕ και η ΕΥΡΑΤΟΜ δεν ασκούν το δικαίωμα ψήφου τους, εάν τα κράτη μέλη τους ασκούν τα δικά τους δικαιώματα ψήφου, και αντιστρόφως.

⁴ Σκ. 47 Γνωμοδότησης

Λαμβάνοντας, δε, ως δεδομένο ότι από τη δεκαετία του 1990 μέχρι σήμερα δεν πραγματοποιήθηκε καμία ουσιαστική επικαιροποίηση της ΣυνθΧΕ, οι διατάξεις της καθίστανται όλο και πιο παρωχημένες⁵. Για τους λόγους αυτούς, τον Νοέμβριο του 2018 δρομολογήθηκε διαδικασία εκσυγχρονισμού του περιεχομένου της. Ειδικότερα, σε συνέχεια της διασκέψεως του Χάρτη Ενέργειας, ενεκρίθη από τους συμμετέχοντες ένας κατάλογος θεμάτων προς συζήτηση, κυρίως όσον αφορά στις προβληματικές που ανακύπτουν από τα άρθρα της ΣυνθΧΕ για την προστασία των επενδύσεων. Δεδομένης της βαρύνουσας σημασίας της Συνθήκης του Παρισιού, η ΕΕ πρότεινε την κατάργηση των μέτρων προστασίας των επενδύσεων σε ορυκτά καύσιμα, προκειμένου η ΣυνθΧΕ να εναρμονιστεί με τις πρωτοβουλίες για τον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής. Οι προτεινόμενες τροποποιήσεις του κειμένου της ΣυνθΧΕ συνίστανται σε ουσιαστικές βελτιώσεις που θα εναρμονίσουν αποτελεσματικά τη ΣυνθΧΕ σύμφωνα με τα σύγχρονα πρότυπα προστασίας των επενδύσεων, την προσέγγιση της ΕΕ όσον αφορά την προστασία των επενδύσεων κατά την εκτέλεση συμφωνιών που συνήψε πρόσφατα περί ελεύθερων συναλλαγών και επενδύσεων, καθώς και με τους στόχους της ΕΕ για την ενέργεια και το κλίμα.

Ενόψει των πλειόνων νομικών και πολιτικών ανησυχιών σχετικά με τη ισχύ της ΣυνθΧΕ, στο πλαίσιο της προετοιμασίας επικαιροποίησης, τα συμβαλλόμενα μέρη της υπέβαλαν μια σειρά προτάσεων αναφορικά με τη διαμόρφωση των προβλέψεων της. Δέον να αναφερθεί ότι η ΕΕ τάσσεται παγίως υπέρ της τροποποίησης των ισχύοντος νομοθετικού καθεστώτος προστασίας των επενδύσεων. Συναφώς, ορισμένα συμβαλλόμενα μέρη υποστήριξαν τη συμπερίληψη διατάξεων σχετικά με τη διαμετακόμιση, με την επίλυση επενδυτικών διαφορών, τον Οργανισμό Περιφερειακής Οικονομικής Ολοκλήρωσης («ΟΠΟΟ») και τους σχετικούς ορισμούς (όπως ο ορισμός της «επένδυσης» και του «επενδυτή») ή τη προστασία κατά το προεπενδυτικό στάδιο. Αξιοποιώντας τη διαπραγματευτική διαδικασία, η Γραμματεία του Χάρτη Ενέργειας εισήγαγε το ζήτημα της απαλοιφής των παρωχημένων ρυθμίσεων, πρόταση που αναγνωρίστηκε αθρόως από τα συμβαλλόμενα μέρη της ΣυνθΧΕ (δηλαδή την ΕΕ, τα κράτη μέλη της ΕΕ και τα άλλα συμβαλλόμενα μέρη).

⁵ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:3d54cece-4494-11ed-92ed-01aa75ed71a1.0015.02/DOC_1&format=PDF

Ως εκ τούτου, το Συμβούλιο έδωσε στην Επιτροπή, τον Ιούλιο του 2019, εντολή να εισαχθεί προς διαπραγμάτευση ο πυρήνας των διατάξεων της ΣυνθΧΕ, δεδομένου ότι η ΣυνθΧΕ έρχοταν ουσιαστικής μεταρρύθμισης, τόσο όσον αφορά στη πρακτική προστασία των επενδύσεων, όσο και στην ενίσχυση της διάστασης της βιωσιμότητας της Συνθήκης. Επιπλέον, το Συμβούλιο υποστήριξε τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την εκσυγχρονισμένη ΣυνθΧΕ προκειμένου να προβλεφθούν αυστηρότερες διατάξεις, όσον αφορά στην κλιματική αλλαγή και τη μετάβαση σε καθαρές μορφές ενέργειας, σύμφωνα με τις πρόσφατα συναφθείσες συμφωνίες και τις θέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις εν εξελίξει διαπραγματεύσεις. Το Συμβούλιο συμφώνησε επίσης με τις προτάσεις της Επιτροπής ότι η ΣυνθΧΕ θα πρέπει να συμβάλει στην προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των διεθνών προτύπων εργασίας, μεταξύ άλλων μέσω διατάξεων για τη διαφάνεια και την υπεύθυνη επιχειρηματική συμπεριφορά.

Αντιστοίχως, τον Μάιο του 2020, η Ε.Ε. υπέβαλε πρόταση για τον εκσυγχρονισμό της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας. Επιπροσθέτως, στις 15 Φεβρουαρίου 2021, η ΕΕ υπέβαλε στη γραμματεία της ΣΧΕ συμπληρωματική πρόταση, αφενός για την αντιμετώπιση του ζητήματος του ορισμού της οικονομικής δραστηριότητας στον τομέα της ενέργειας, αφετέρου για την κατάργηση των μέτρων προστασίας των επενδύσεων σε ορυκτά καύσιμα. Από τον Ιούλιο του 2020, έως και τον Ιούνιο του 2022, πραγματοποιήθηκαν δεκαπέντε γύροι πολυμερών διαπραγματεύσεων.

Η πρόταση κειμένου της ΕΕ για τον εκσυγχρονισμό της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας (ECT), Μάιος 2020

Πυροδοτούμενη από την απόφαση Achmea η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πρότεινε τον **Μάιο του 2020** πρόταση τροποποίησης των άρθρων της Συνθήκης για τον Χάρτη της ενέργειας επισημαίνοντας αφενός ότι η ΣυνθΧΕ δεν έχει ενημερωθεί ποτέ από την ημερομηνία υπογραφής της και επομένως δεν συνάδει πλέον με την προσέγγιση της ΕΕ για την επενδυτική πολιτική και αφετέρου ότι η κοινή γνώμη πιέζει να ληφθούν υπόψη οι δεσμεύσεις της ΕΕ περί πολιτικής για το κλίμα, ιδίως μετά την συμφωνία των Παρισίων.

Η τότε πρόταση της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τον εκσυγχρονισμό της ECT περιλάμβανε μία νέα παράγραφο στο Άρθρο 26 παρ. 4 για την επίλυση διαφορών μεταξύ ενός επενδυτή και ενός συμβαλλόμενου μέρους με τη δημιουργία ενός νέου μορφώματος, ήτοι ενός «**πολυμερούς**

δικαστηρίου επενδύσεων» και πιο συγκεκριμένα το άρθρο 26 παρ 4 προτάθηκε να διαμορφωθεί ως εξής:

“Σε περίπτωση που ένας Επενδυτής επιλέξει να υποβάλει τη διαφορά για επίλυση σύμφωνα με το εδάφιο 2 στοιχείο γ), ο Επενδυτής δηλώνει επίσης εγγράφως ότι συναινεί να υποβληθεί η διαφορά:

[...]

δ) στους κανόνες ενός πολυμερούς δικαστηρίου επενδύσεων στο οποίο είναι συμβαλλόμενο μέρος το συμβαλλόμενο μέρος της διαφοράς⁶

Η επιτροπή τάχθηκε υπέρ της δημιουργίας ενός πλήρως αναπτυγμένου πολυμερούς επενδυτικού δικαστηρίου- Multilateral Investment Court (MIC) με το σκεπτικό ότι η ΕΕ έχει ήδη αντικαταστήσει τον μηχανισμό ISDS⁷ με διμερή συστήματα επενδυτικών δικαστηρίων (ICS) σε συνδυασμό με το ότι το Πολυμερές Επενδυτικό Δικαστήριο⁸ θα έχει τη δυνατότητα να αντικαταστήσει τις διατάξεις επίλυσης διαφορών που περιλαμβάνονται σε αυτές τις «απαρχαιωμένες» διατάξεις επίλυσης διαφορών.⁹

Οι προτάσεις του Συμβουλίου και Επιτροπής σχετικά με τη θέση που πρέπει να ληφθεί εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την 33η συνεδρίαση της διάσκεψης του Χάρτη Ενέργειας ¹⁰

Αρχικά η Επιτροπή πρότεινε τη **σύναψη μεταγενέστερης συμφωνίας**, κατά την έννοια του άρθρου 31 παράγραφος 3 στοιχείο α), της Σύμβασης της Βιέννης για το Δίκαιο των Συνθηκών, μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, της ΕΥΠΑΤΟΜ και των κρατών μελών σχετικά με την ερμηνεία της ΣυνθΧΕ. Η εν λόγω συμφωνία θα πρέπει, ιδίως, να **περιλαμβάνει διάταξη που επιβεβαιώνει ότι η ΣυνθΧΕ δεν έχει εφαρμοστεί, δεν εφαρμόζεται και δεν θα εφαρμοστεί ποτέ εντός της ΕΕ, ότι η ΣυνθΧΕ δεν μπορεί να χρησιμεύσει ως βάση για ενδοενοσιακές διαδικασίες διαιτησίας και ότι η ρήτρα λήξης ισχύος δεν εφαρμόζεται εντός της ΕΕ**. Θα

⁶ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646147/EPRS_BRI\(2020\)646147_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646147/EPRS_BRI(2020)646147_EN.pdf)

⁷ Η επίλυση διαφορών μεταξύ επενδυτών και κρατών (ISDS) είναι ένας νομικός μηχανισμός που επιτρέπει σε έναν επενδυτή που ανήκει σε συμβαλλόμενο σε διεθνή επενδυτική συμφωνία, κράτος, να εγείρει αξίωση κατά άλλου συμβαλλομένου κράτους, στο οποίο πραγματοποίησε επένδυση (γνωστό και ως «κράτος υποδοχής»), μέσω προσφυγής σε διεθνή διαιτησία.

⁸ Βρίσκονται εν εξελίξει διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο της ομάδας εργασίας III της UNCITRAL, στο πλαίσιο της οποίας η ΕΕ και τα κράτη μέλη της εργάζονται για τη δημιουργία του Πολυμερούς Επενδυτικού Δικαστηρίου (MIC), το οποίο θα μπορούσε να καταστεί το αρμόδιο όργανο της ΕΕ για την επίλυση διεθνών επενδυτικών διαφορών

⁹ [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646147/EPRS_BRI\(2020\)646147_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/646147/EPRS_BRI(2020)646147_EN.pdf)

¹⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022PC0521&qid=1682869231968>

πρέπει επίσης να καθορίζει τις υποχρεώσεις των κρατών μελών σε περίπτωση εμπλοκής τους σε διαδικασία διαιτησίας κατόπιν αιτήματος βάσει του **άρθρου 26 της ΣυνθΧΕ**.

Σχετικά με την έγκριση των προτεινόμενων τροποποιήσεων του κειμένου της ΣυνθΧΕ που αφορά και τη διαδικασία διαιτησίας (CC 760). Ειδικότερα, η τροποποιημένη ΣυνθΧΕ περιλαμβάνει:

- **νέες διατάξεις για την προστασία των επενδύσεων, σύμφωνα με τα σύγχρονα πρότυπα και τις θέσεις της ΕΕ**: με τις διατάξεις αυτές επιβεβαιώνεται το δικαίωμα των συμβαλλόμενων μερών να λαμβάνουν μέτρα για την επίτευξη θεμιτών στόχων πολιτικής («δικαίωμα ρύθμισης»), μεταξύ άλλων όσον αφορά την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, Θα προστατεύονται μόνον οι επενδυτές με πραγματικό οικονομικό συμφέρον, ενώ δεν θα παρέχεται προστασία σε εταιρείες-ταχυδρομικές θυρίδες
- **νέες διατάξεις σχετικά με την επίλυση διαφορών**: με τις διατάξεις αυτές προστατεύονται τα συμβαλλόμενα μέρη από επιπόλαιες αξιώσεις, καθώς προβλέπεται εγγυοδοσία για τα έξοδα και εισάγεται υψηλό επίπεδο διαφάνειας στις διαδικασίες,
- **νέες διατάξεις σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη**, ιδίως όσον αφορά την κλιματική αλλαγή, τη μετάβαση σε καθαρές μορφές ενέργειας και τη συμφωνία του Παρισιού: με τις διατάξεις αυτές ενσωματώνονται αποτελεσματικά οι δεσμεύσεις της συμφωνίας του Παρισιού στη ΣυνθΧΕ και παρέχεται ένας μηχανισμός που μπορεί να τεθεί σε δράση σε περίπτωση μη ευθυγράμμισης, κατά τρόπο που δεν είχε επιτευχθεί ποτέ στο παρελθόν στο πλαίσιο πολυμερούς επενδυτικής συνθήκης,
- επιπλέον, η ΕΕ εξασφάλισε διατάξεις για τους οργανισμούς περιφερειακής οικονομικής ολοκλήρωσης (όπως η ΕΕ), με τις οποίες επιβεβαιώνεται ρητά ότι η **ενδοενοσιακή επενδυτική διαιτησία δεν είναι δυνατόν να υπαχθεί στη ΣυνθΧΕ**, πράγμα που συνάδει με τη νομολογία του Δικαστηρίου της ΕΕ ,
- **ουσιαστικές διευκρινίσεις σχετικά με τις διατάξεις που αφορούν τη διαμετακόμιση**, ώστε να λαμβάνονται υπόψη οι απαιτήσεις των ενοποιημένων αγορών ενέργειας με δικαιώματα πρόσβασης τρίτων μερών, όπως στην ΕΕ, χωρίς να δημιουργούνται νέες υποχρεώσεις για την ΕΕ

Σχετικά με την έγκριση των προτεινόμενων τροποποιήσεων και αλλαγών των παραρτημάτων (CC 761)

- Δημιουργήθηκαν νέα παραρτήματα για την **εφαρμογή της αρχής της αμοιβαιότητας**, σύμφωνα με την οποία τα συμβαλλόμενα μέρη δεν μπορούν να υποχρεωθούν να προστατεύσουν επενδύσεις από άλλα συμβαλλόμενα μέρη εάν αυτά έχουν εξαιρέσει τις εν

λόγω επενδύσεις στο παράρτημα ΝΙ με τη μη εφαρμογή είτε του μηχανισμού επίλυσης διαφορών μεταξύ κρατών και επενδυτών που προβλέπεται στο άρθρο 26 της ΣΧΕ (νέο παράρτημα ΙΑ-ΝΙ) είτε του συνόλου του μέρους ΙΙΙ σχετικά με την προστασία των επενδύσεων (νέο παράρτημα ΝΡΤ). Η πυρηνική ενέργεια, η οποία περιλαμβάνεται στο ισχύον πεδίο εφαρμογής της συμφωνίας, εξακολουθεί να περιλαμβάνεται σε αυτό μετά τις τροποποιήσεις των παραρτημάτων, ιδίως του παραρτήματος ΝΙ, χωρίς καμία τροποποίηση ή αλλαγή.

Η «Κατ' αρχήν συμφωνία» (“Agreement in Principle”)

Στη **Διάσκεψη για τον Χάρτη της Ενέργειας στις 24 Ιουνίου 2022**, έπειτα από πολλαπλούς γύρους διαπραγματεύσεων δημοσιεύτηκε το περιεχόμενο της **«κατ' αρχήν συμφωνίας»**, η οποία στην πραγματικότητα περιλάμβανε μια **ρήτρα αποσύνδεσης** από την διαδικασία επίλυσης διαφορών¹¹.

Η κατ' αρχήν συμφωνία καθιστά σαφές ότι τα συγκεκριμένα άρθρα της ΣυνθΧΕ μεταξύ των οποίων και το άρθρο 26, δεν εφαρμόζονται μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών που είναι μέλη του ίδιου οργανισμού περιφερειακής οικονομικής ολοκλήρωσης, όπως ακριβώς και η Ένωση και επιπλέον ότι το εθνικό δίκαιο ενός συμβαλλόμενου μέρους δεν αποτελεί τμήμα του εφαρμοστέου δικαίου.

Συν τοις άλλοις, συμπεριελήφθησε πρόβλεψη στο κείμενο που προέκυψε, η οποία διευκρινίζει ότι συγκεκριμένα άρθρα της ΣυνθΧΕ, με κυριότερο το άρθρο 26, δεν τυγχάνουν εφαρμογής στις συμβατικές σχέσεις μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών που είναι μέλη του ίδιου οργανισμού περιφερειακής οικονομικής ολοκλήρωσης, όπως εν προκειμένω είναι η ΕΕ και άρα, δεν μπορεί να χρησιμεύσει ως βάση για ενδοενωσιακές διαδικασίες διαιτησίας. Πιο συγκεκριμένα το άρθρο 24 παρ. 3 του αναθεωρημένου κειμένου ορίζει: *«Για περισσότερη βεβαιότητα, τα άρθρα 7,26,27,29 δεν εφαρμόζονται μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών που είναι μέλη του ίδιου Περιφερειακού Οργανισμού Οικονομικής Ένταξης στις μεταξύ τους αμοιβαίες σχέσεις»*. Η εν λόγω διατύπωση πρέπει να σημειωθεί ότι προτείνει πολύ περισσότερο μια αποσαφήνιση της ερμηνείας παρά μια αλλαγή των υποχρεώσεων και συνεπώς σε περίπτωση που εγκριθεί, θα γίνει αποδοχή από τα συμβαλλόμενα μέρη της ΣυνθΧΕ της άποψης του δικαστηρίου στην υπόθεση Komstroy για το Άρθρο 26.

¹¹ Με την προσωρινή συμφωνία που συνήφθη μεταξύ των πενήντα τριών (53) συμβαλλόμενων μερών, η Επιτροπή εκπλήρωσε την ως άνω αναφερόμενη διαπραγματευτική υποχρέωση που της ετέθη από το Συμβούλιο

Παράλληλα, διευκρινίζεται ότι η ρήτρα λήξης ισχύος της ΣυνθΧΕ δεν εφαρμόζεται σε ενδοενωσιακό πλαίσιο¹². Η απόφαση καθιστά επίσης σαφές ότι το εγχώριο δίκαιο ενός συμβαλλόμενου μέρους δεν αποτελεί τμήμα του εφαρμοστέου δικαίου και μπορεί να εκληφθεί μόνο ως πραγματικό γεγονός (factum). Κατά την πάγια ερμηνεία της ΕΕ, σύμφωνη με την νομολογία των υποθέσεων Achmea και Komstroy, η ΣυνθΧΕ δεν έχει δικαιοδοσία σε διαφορές μεταξύ κράτους μέλους και επενδυτή έτερου κράτους μέλους, αναφορικά με επένδυση του τελευταίου στο πρώτο κράτος μέλος. Και τούτο, διότι αποκλείεται πλέον ρητά η ερμηνεία ή η εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης, το οποίο αποτελεί μέρος του εσωτερικού δικαίου των κρατών μελών, από διαιτητικό δικαστήριο της εκσυγχρονισμένης ΣυνθΧΕ στο πλαίσιο διαφοράς ανακύπτουσας μεταξύ κράτους μέλους και επενδυτή, διασφαλίζοντας την αποκλειστική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου ως προς την οριστική ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης.

Η έκβαση των διαπραγματεύσεων

Στις 19 Αυγούστου 2022, τα τελικά σχέδια αποφάσεων που περιέχουν τα αναθεωρημένα κείμενα κοινοποιήθηκαν σε όλα τα συμβαλλόμενα μέρη, προκειμένου να εγκριθούν κατά την 33η συνεδρίαση της Διάσκεψης του Χάρτη στις 22 Νοεμβρίου 2022. Επιτευχθείσας της ομοφωνίας κατά την ψηφοφορία επί των προτεινόμενων τροποποιήσεων, η Διάσκεψη του Χάρτη θα προέβαινε στη διενέργεια των εξής πράξεων : (α) έγκριση των προτεινόμενων τροποποιήσεων του κειμένου της ΣυνθΧΕ, (CC 760), (β) έγκριση των προτεινόμενων τροποποιήσεων και αλλαγών στα παραρτήματα τη ΣυνθΧΕ, (CC 761), (γ) επικύρωσή των προτεινόμενων αλλαγών σε ερμηνευτικές δηλώσεις, δηλώσεις και αποφάσεις (CC 762), και (δ) έγκριση της απόφασης σχετικά με την έναρξη ισχύος και την προσωρινή εφαρμογή των τροποποιήσεων του κειμένου της ΣυνθΧΕ, και των αλλαγών/τροποποιήσεων των παραρτημάτων της (CC 763)¹³. Την 5η Οκτωβρίου 2022, η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση¹⁴ για τη λήψη απόφασης εκ μέρους του Συμβουλίου, δυνάμει του άρθρου 218 παρ. 9 ΣΛΕΕ, προκειμένου να καθοριστεί η θέση που πρέπει να ληφθεί εξ ονόματος της Ε.Ε., στην 33η συνεδρίαση της Διάσκεψης του Χάρτη και παράλληλη πρόταση απόφασης του Συμβουλίου, δυνάμει του άρθρου 101 παρ. 2 της Συνθήκης ΕΥΡΑΤΟΜ, για τον καθορισμό της ίδιας θέσης εξ ονόματος της ΕΥΡΑΤΟΜ, όσον αφορά θέματα που εμπíπτουν στη Συνθήκη ΕΥΡΑΤΟΜ.

¹² https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2022-0421_EL.html

¹⁴ Πρόταση για Απόφαση του Συμβουλίου σχετικά με τη θέση που πρέπει να ληφθεί εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την 33η συνεδρίαση της διάσκεψης του Χάρτη Ενέργειας <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52022PC0521>

Επιπλέον, την ίδια ημέρα, η Επιτροπή πρότεινε τη σύναψη «μεταγενέστερης συμφωνίας»¹⁵, μεταξύ της Ε.Ε., της ΕΥΡΑΤΟΜ και των κρατών μελών σχετικά με την ερμηνεία της ΣυνθΧΕ, η οποία, μεταξύ άλλων, θα βεβαιώνει (α) ότι η ΣυνθΧΕ, δεν είχε ποτέ εφαρμογή, δεν εφαρμόζεται και ούτε θα εφαρμοστεί εντός της Ένωσης, (β) ότι η ΣυνθΧΕ, δεν μπορεί να χρησιμεύσει ως νομική βάση για ενδοενωσιακές διαιτητικές διαδικασίες, και (γ) ότι η ρήτρα λήξης ισχύος δεν εφαρμόζεται εντός της Ένωσης, και θα καθορίζει τις υποχρεώσεις των κρατών μελών σε περίπτωση εμπλοκής τους σε διαιτητική διαδικασία κατόπιν αιτήματος βάσει του άρθρου 26¹⁶.

Επ' αφορμής της ολοκλήρωσης των διαπραγματεύσεων, η Γερμανία, η Γαλλία, η Ισπανία, οι Κάτω Χώρες, η Πολωνία, η Σλοβενία και το Λουξεμβούργο, οι οποίες αντιπροσωπεύουν συνολικά πάνω από το 70% της ΕΕ, ανακοίνωσαν την πρόθεσή τους να αποχωρήσουν από τη ΣυνθΧΕ, ενώ συγχρόνως και έτερα κράτη μέλη εξακολουθούν να εξετάζουν την ίδια δυνατότητα. Οι κυβερνήσεις των εν λόγω κρατών μελών, που ασκούν πλέον πιέσεις στην Επιτροπή προκειμένου να λάβει μέτρα για μια συντονισμένη έξοδο από τη ΣυνθΧΕ, η οποία δεν εξυπηρετεί πλέον τα συμφέροντα της Ε.Ε., ενώ παράλληλα σημειώνουν ότι δεν υπάρχει τρόπος να επιταχυνθούν οι βαίνουσες με πολύ αργούς ρυθμούς διαδικασίες για τον εκσυγχρονισμό της ΣυνθΧΕ. Εντωμεταξύ, το ενδεχόμενο η Επιτροπή να προτείνει την αποχώρηση από την ΣυνθΧΕ, αν δεν επιτευχθούν εντός εύλογου χρόνου οι βασικοί στόχοι της Ένωσης, συμπεριλαμβανομένης της ευθυγράμμισης με τη Συμφωνία των Παρισίων, αντικατοπτρίζει και η «Κοινή Πρόταση Ψηφίσματος σχετικά με την έκβαση του εκσυγχρονισμού της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας» του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου .

Επισημαίνεται, δε, ότι ένα περαιτέρω ζήτημα που ταλανίζει ιδιαίτερα την Ε.Ε. και τα κράτη μέλη κατά τις διαπραγματεύσεις αποτελεί η προστασία των επενδύσεων σε ορυκτά καύσιμα¹⁷. Στο πλαίσιο της ΣυνθΧΕ, ως ισχύει σήμερα, οι εν λόγω επενδυτές προστατεύονται ευρέως, λαμβάνοντας υπόψιν ότι επιτρεπώς κινούν διαιτητικές διαδικασίες, στρεφόμενοι κατά συμβαλλομένων στη ΣυνθΧΕ μερών, οι οποίοι τυχόν ευθυγραμμίζονται με τις διεθνείς δεσμεύσεις για το κλίμα. Αφενός, λοιπόν, ο περιορισμός και αφετέρου, εν τέλει η εξάλειψη της προστασίας που απολαύουν επί του παρόντος οι επενδύσεις σε συμβατικά καύσιμα,

¹⁵ Σύμφωνα με το άρθρο 31 παρ. 3 στοιχείο α' της Σύμβασης της Βιέννης περί του Δικαίου των Συνθηκών

¹⁶ https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:3d54cece-4494-11ed-92ed-01aa75ed71a1.0015.02/DOC_2&format=PDFM

¹⁷ Απόφαση του Συμβουλίου σχετικά με τη θέση που πρέπει να ληφθεί εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Ένωσης κατά την 33η συνεδρίαση της διάσκεψης του Χάρτη Ενέργειας.

συνιστά προτεραιότητα της Ε.Ε., στο πλαίσιο του εκσυγχρονισμού της ΣυνθΧΕ, Παράλληλα, καίτοι η Ε.Ε. έχει δεσμευθεί μονομερώς να εισάγει εξαίρεση για την προστασία των επενδύσεων σε ορυκτά καύσιμα στην επικράτειά της, η εν θέματι εξαίρεση θα τύχει εφαρμογής μετά από δέκα (10) έτη για υφιστάμενες επενδύσεις, ενώ ο μηχανισμός ευελιξίας που θεσπίζει η «κατ' αρχήν συμφωνία» είναι προαιρετικός. Μάλιστα, όπως διευκρινίζεται στην «κατ' αρχήν συμφωνία»¹⁸, τυχόν εξαιρέσεις που αφορούν στην προστασία των επενδύσεων σε συμβατικά καύσιμα από ένα συμβαλλόμενο μέρος δεν θα επηρεάσουν, καταρχάς, την ακεραιότητα των επενδύσεων στο έδαφος άλλων συμβαλλομένων μερών, εκτός εάν οι αμφοτέροι συμφωνήσουν να εφαρμόσουν τις σχετικές εξαιρέσεις αμοιβαία έναντι των επενδυτών του πρώτου συμβαλλόμενου μέρους. Εκ των ανωτέρω ανακύπτει ότι δεν συμμερίζονται όλα τα συμβαλλόμενα της ΣυνθΧΕ μέρη, τους φιλόδοξους στόχους της Ε.Ε. σχετικά με τον μετριασμό των συνεπειών της κλιματικής αλλαγής, δεδομένου ότι οι επενδύτες σε ορυκτά καύσιμα δραστηριοποιούνται όντας στο προστατευτικό πεδίο της. Ενόψει της συνειδητοποίησης αυτής, καθίσταται πλέον εξαιρετικά αμφίβολη η έγκριση των προτεινόμενων τροποποιήσεων για τον εκσυγχρονισμό της ΣυνθΧΕ. Το ερώτημα που τίθεται είναι εάν η Ε.Ε. θα επιλέξει τη συντονισμένη έξοδο από την ΣυνθΧΕ ή εάν, αντίθετα, θα αποχωρήσουν όσα κράτη μέλη το επιθυμούν δρώντας μεμονωμένα.

Μια μονομερής αποχώρηση από ένα ή περισσότερα κράτη μέλη θα ενεργοποιήσει τη ρήτρα λήξης ισχύος της ΣυνθΧΕ¹⁹, η οποία φαίνεται να παραμένει αμετάβλητη στο πλαίσιο της εκσυγχρονισμένης ΣυνθΧΕ, κάτι που σημαίνει ότι οι διατάξεις της ΣυνθΧΕ θα εξακολουθήσουν να εφαρμόζονται στις επενδύσεις που έχουν ήδη πραγματοποιηθεί κατά την ημερομηνία έναρξης ισχύος της αποχώρησης και για περίοδο 20 ετών από την εν λόγω ημερομηνία. Από την άποψη αυτή, η αποχώρηση από την ΣυνθΧΕ πριν από την έναρξη ισχύος της εκσυγχρονισμένης ΣυνθΧΕ συνεπάγεται την προστασία των επενδύσεων σε ορυκτά καύσιμα σε μεγαλύτερο βάθος χρόνου. Αντίθετα, η συντονισμένη αποχώρηση της Ένωσης και όλων των κρατών μελών (και, ενδεχομένως, τρίτων κρατών που συμμερίζονται τους ίδιους προβληματισμούς για το κλίμα και την ενεργειακή μετάβαση), σε συνδυασμό με μια *inter se* τροποποίηση της ΣυνθΧΕ για την εξουδετέρωση της ρήτρας λήξης ισχύος, αναφέρεται εσχάτως ολοένα και συχνότερα ως η μόνη βιώσιμη και συμφέρουσα για την Ένωση και τα

¹⁸ https://policy.trade.ec.europa.eu/news/agreement-principle-reached-modernised-energy-charter-treaty-2022-06-24_el

¹⁹ Άρθρο 47 παρ. 3 της ΣυνθΧΕ, σε συνδυασμό με το άρθρο 54 της Σύμβασης της Βιέννης περί του Δικαίου των Συνθηκών.

κράτη μέλη επιλογή. Η δυνατότητα της συντονισμένης αποχώρησης και της ταυτόχρονης εξάλειψης της ρήτρας λήξης ισχύος της ΣυνθΧΕ βασίζεται στο διεθνές δίκαιο (άρθρο 41 της Σύμβασης της Βιέννης περί του Δικαίου των Συνθηκών) και προϋποθέτει ότι δεν θα επηρεαστούν δυσμενώς τα δικαιώματα των κρατών που παραμένουν συμβαλλόμενα μέρη και των επενδυτών τους, καθώς και ότι δεν θα αλλοιωθεί το αντικείμενο και ο σκοπός της ΣυνθΧΕ. Δεδομένου ότι οι διαδικασίες διαιτησίας που κινούνται μεταξύ κρατών μελών αντιπροσωπεύουν πάνω από το ήμισυ του συνόλου των διαιτητικών διαδικασιών στο πλαίσιο της ΣυνθΧΕ, η συντονισμένη αποχώρηση της Ένωσης και η εξουδετέρωση της ρήτρας λήξης ισχύος της ΣυνθΧΕ μεταξύ των κρατών μελών θα επιτρέψουν την άμεση κατάργηση της προστασίας των επενδύσεων σε ορυκτά καύσιμα εντός της Ένωσης και την εν γένει εκπλήρωση των φιλόδοξων στόχων για το κλίμα και την ενεργειακή μετάβαση που περιγράφονται στην πρόταση της Ένωσης για τον εκσυγχρονισμό της ΣυνθΧΕ.

Δέον να αναφερθεί ότι η επίτευξη της «κατ' αρχήν συμφωνίας» για τον εκσυγχρονισμό της ΣυνθΧΕ, ευθυγραμμίζεται πλήρως με τη νομολογία Achmea/Komstroy. Όπως αναφέρθηκε και ανωτέρω, η ρήτρα αποσύνδεσης που εισάγει παρακωλύει την εφαρμογή του άρθρου 26 παρ. 2 στοιχείο γ' της Σύμβασης, ούτως ώστε να μην δύναται χρησιμεύσει ως νομική βάση για ενδοενωσιακές διαδικασίες διαιτησίας. Αντιστοίχως, η πρόβλεψη που περιέχεται στην «κατ' αρχήν συμφωνία», αναφορικά με τη παραδοχή ότι εφαρμοστεό δίκαιο στο εσωτερικό ενός συμβαλλόμενου μέρους μπορεί να ληφθεί υπόψη από διαιτητικό όργανο στο πλαίσιο της ΣυνθΧΕ μόνο ως πραγματικό γεγονός, εξασφαλίζει την αποκλειστική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου της Ένωσης ως αποκλειστικό δικαιοδοτικό όργανο, αποκλείοντας το ενδεχόμενο ερμηνείας ή εφαρμογής του δικαίου αυτού από διαιτητικό όργανο της ΣυνθΧΕ, σε περίπτωση που ανακύπτουσα νομικής διάστασης μεταξύ κράτους μέλους και επενδυτή τρίτου κράτους.

Καίτοι, λαμβανομένης υπόψη της αδυναμίας σχηματισμού ειδικής πλειοψηφίας στο Συμβούλιο υπέρ του εκσυγχρονισμού της ΣυνθΧΕ, η τύχη των προτεινόμενων τροποποιήσεων κρίνεται καθ' όλα μετέωρη. Ενόψει τούτου, η επίτευξη ομοφωνίας και η έγκριση των προτεινόμενων τροποποιήσεων για τον εκσυγχρονισμό της ΣυνθΧΕ στο πλαίσιο της 33ης συνεδρίασης της Διάσκεψης του Χάρτη δεν παρουσιάζεται ως ρεαλιστικό σενάριο. Εν αναμονή περαιτέρω εξελίξεων, η Ένωση και τα κράτη μέλη εξακολουθούν να δεσμεύονται από την Συνθήκη, ως παραμένει εν ισχύ.

Συμπερασματικά, ο σεβασμός των επενδύσεων και η ευμενέστερη επίλυση επενδυτικών ενεργειακών διαφορών, αποτέλεσε ένα από τα κεντρικά μελήματα της Συνθήκης του Χάρτη της Ενέργειας. Άλλωστε για αυτό και επιλέχθηκε η διαιτησία, ως συνηθέστερη στο χώρο των επενδύσεων, ως ο τρόπος επίλυσης διαφορών μεταξύ ενός επενδυτή και του κράτους υποδοχής μιας επένδυσης, καταστρώθηκε ο μηχανισμός της και η διαδικασία συγκρότησης του διαιτητικού οργάνου στην επίμαχη διάταξη του άρθρου 26 της ΣυνθΧΕ.

Στην απόφαση επί της υπόθεσης *Achmea*, η οποία και αποτέλεσε σταθμό ανάμεσα στις αποφάσεις των τελευταίων ετών, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε την αυτονομία της ενωσιακής έννομης τάξης και την ενοποιημένη ευρωπαϊκή δικαιοδοτική πραγματικότητα οι οποίες κατοχυρώνονται και προωθούνται δια της εφαρμογής και ερμηνείας των Συνθηκών και του ενωσιακού δικαίου. Έτσι, η απόφαση έφερε μια σειρά από σημαντικές συνέπειες στην επενδυτική διαιτησία οι οποίες υποδηλώνουν ότι μια επανερμηνεία της ECT και της ρήτρας διαιτησίας που προβλέπει - την οποία υποστήριξε και η Επιτροπή - θα μπορούσε, για την διασφάλιση της ενωσιακής έννομης τάξης και της ερμηνείας του δικαίου της ένωσης, να αποτρέψει τις ενδοκοινοτικές σχέσεις και τις επενδυτικές διαφορές από την εφαρμογή της. Η Συνθήκη για τον Χάρτη της Ενέργειας, ιδίως το άρθρο 26 του Χάρτη και η ρήτρα διαιτησίας, ερμηνεύτηκαν και ευθέως από το ΔΕΕ με την μεταγενέστερη απόφαση της *Komstroy* όπου το δικαστήριο ενέμεινε στην θέση που εξέφρασε στην υπόθεση της *Achmea* υποστηρίζοντας και πάλι την αυτονομία της ενωσιακής έννομης τάξης και την αποτελεσματική ερμηνεία και εφαρμογή του δικαίου της Ένωσης.

Το 2018, τα μέρη της ECT συμφώνησαν πράγματι να επαναδιαπραγματευτούν και να εκσυγχρονίσουν τη συνθήκη από πολλές απόψεις, γεγονός που προσφέρει την ευκαιρία να τεθεί και να επιλυθεί το ζήτημα της ενδοκοινοτικής εφαρμογής. και παραμένει ασαφές ποια είναι η θέση των άλλων κομμάτων της ECT σχετικά με αυτό το ζήτημα. Ήδη από το Μάρτιο του ίδιου έτους το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης εξέδωσε μια σειρά οδηγιών διαπραγμάτευσης που εξουσιοδοτούν την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να διαπραγματευτεί την σύμβαση για τη σύσταση πολυμερούς δικαστηρίου για τη διευθέτηση των επενδυτικών διαφορών, ενώ το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε μία σειρά ψηφισμάτων της κατέκρινε την πολιτική του Χάρτη της Ενέργειας και την επίλυση διαφορών με την εφαρμογή της Συνθήκης. Ακολούθησαν προτάσεις της Ένωσης και η «κατ' αρχήν συμφωνία» με την οποία καθίσταται σαφές ότι τα συγκεκριμένα άρθρα της ΣυνθΧΕ μεταξύ των οποίων και το άρθρο 26, δεν εφαρμόζονται μεταξύ των συμβαλλόμενων μερών που είναι μέλη του ίδιου οργανισμού

περιφερειακής οικονομικής ολοκλήρωσης, όπως ακριβώς και η Ένωση και επιπλέον ότι το εθνικό δίκαιο ενός συμβαλλόμενου μέρους δεν αποτελεί τμήμα του εφαρμοστέου δικαίου. Συμπερασματικά, λοιπόν, σημαντικό είναι να υπογραμμισθεί ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην τροποποίηση της Συνθήκης για τον Χάρτη Ενέργειας με την εκσυγχρονισμένη Συνθήκη να αποσκοπεί στον επαναπροσδιορισμό ορισμένων από τα συνηθέστερα πρότυπα προστασίας των επενδύσεων, καθώς και στον περιορισμό των περιστάσεων υπό τις οποίες οι επενδυτές μπορούν να ζητήσουν προστασία βάσει της Συνθήκης.